

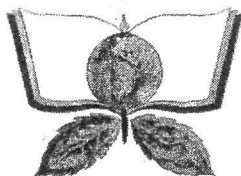
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

ФАКУЛЬТЕТ ПРИРОДНИЧОЇ І ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ  
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ  
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА  
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ДЕСНЯНСЬКО-СТАРОГУТСЬКИЙ»  
ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ МОН УКРАЇНИ  
МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ ЕКОЛОГІВ УНІВЕРСИТЕТІВ



## *Матеріали*

*Всеукраїнської науково-практичної конференції  
«Природнича освіта і наука для сталого  
розвитку України: проблеми і перспективи»  
(1-3 жовтня 2014 року, м. Глухів)*



м. Суми,  
видавництво «Ярославна»,  
2014 р.

<b>Атаманчук Н. М.</b> До проблеми формування характеру в онтогенезі .....	169
<b>Баярко Н. В.</b> Елементи екологічної освіти школярів у процесі вивчення біології .....	172
<b>Бутенко Н. І., Спринь О. Б., Чех І.</b> Використання спадщини минулого як психолого-педагогічна проблема .....	176
<b>Герасимчук О. Л.</b> Екологічна компетентність як запорука сталого розвитку .....	178
<b>Гінзула М. Я.</b> Оцінка рівня екологічної свідомості студентів екологічної спеціальності .....	181
<b>Дзюба Т. М.</b> Психологічні аспекти професіоналізму особистості .....	184
<b>Жгут О. А., Чернобровкіна Л. В.</b> Метод проектів як засіб екологічної освіти для сталого розвитку природних систем .....	187
<b>Зайцева О. М.</b> Сучасний стан та проблеми вищої освіти України в світлі вимог Болонського процесу .....	191
<b>Кисла Н. В.</b> Гармонізуючий потенціал мистецтва і навчальний процес .....	194
<b>Кірічек В. В.</b> Психічна ригідність як фактор шкільної дезадаптації .....	197
<b>Козленко О. Г.</b> Використання методу моделювання в навчанні біології у 9 класі та моделі з екології .....	200
<b>Колісник-Гуменюк Ю. І.</b> Роль гуманізації, гуманітаризації та інтеграції у професійно-технічній освіті .....	203
<b>Коренева І. М.</b> Педагогічні умови впровадження ідеї сталого розвитку у підготовку майбутніх вчителів .....	206
<b>Кочерга Є. В.</b> Самоосвіта викладача як елемент формування освіти для сталого розвитку .....	208
<b>Кравчук М. Г., Димар Н. М., Романенко О. В.</b> Навчальна діяльність студентів з медичної біології: роль навчальної книги..	211
<b>Кугай Н. В., Зайка О. В., Гончарова С. М.</b> Потреба як аспект освіти для сталого розвитку .....	214
<b>Кушнерова Т. Є.</b> Формування екологічної компетентності особистості в контексті стратегії сталого розвитку .....	218
<b>Левчук Н. В.</b> Використання інноваційних технологій у підготовці майбутнього вчителя природничих дисциплін до діяльності в галузі екологічної освіти.....	219

<b>Любивий В. А.</b> Дебатний клуб у системі зв'язків з громадськістю педагогічного університету .....	221
<b>Мирошнеченко А. В.</b> Гендерна рівність як глобальна стратегія сталого розвитку суспільства .....	223
<b>Мегем О. М.</b> Методологічні засади збереження і зміцнення соматичного здоров'я першокурсників.....	226
<b>Паламар О. М.</b> Проблема психологічної готовності до педагогічної діяльності у наукових дослідженнях.....	229
<b>Самілик В. І.</b> Формування готовності до збереження біотичного різноманіття у майбутніх учителів біології.....	231
<b>Самілик О. І.</b> Розвиток пізнавальної активності молодших школярів на уроках природознавства .....	234
<b>Скиба М. М., Ярошенко О. Г.</b> Із зарубіжного досвіду екологічної підготовки майбутніх учителів біології .....	236
<b>Скиба Ю. А., Корольов Б. І.</b> Науково-дослідницька діяльність студентів як основа реалізації стратегії збалансованого розвитку .....	239
<b>Sluchyk V., Mylen'ka M.</b> Problems of a test tasks application in the quality educational measurement in a «natural sciences» field of knowledge .....	242
<b>Степанюк А. В., Жирська Г. Я., Зарічна О. В.</b> Підготовка вчителів до формування світогляду школярів на засадах сталого розвитку .....	245
<b>Федоренко Ю. Ю.</b> Творчі завдання як засіб формування пізнавальних умінь учнів.....	247
<b>Хроленко М. В.</b> Засоби формування екологічної культури учнів у процесі вивчення природознавства .....	250
<b>Шеремет С. А.</b> Екологічні проекти як засіб розвитку творчих здібностей учнів на заняттях екологічного гуртка .....	252
<b>Яланська С. П.</b> Природнича освіта та сталий розвиток суспільства .....	255

Скиба М. М., кандидат педагогічних наук, доцент, докторантка Інституту вищої освіти НАПН України;

Ярошенко О. Г., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу педагогіки і психології вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України

## ІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ

На підростаюче покоління покладається завдання вирішення екологічних проблем, які людство накопичило протягом тривалого часу. Тому актуальним є формування у майбутніх учителів уміння і навичок здійснювати екологічне виховання дітей, виробляти у них потребу постійно оновлювати, поглиблювати і збагачувати отримані екологічні знання. У зв'язку з цим екологічна підготовка майбутнього вчителя перебуває у центрі уваги більшості вищих навчальних закладів різних країн. Особливо на цьому акцентують увагу у процесі підготовки вчителів біології, оскільки основами екологічних знань учні оволодівають на заняттях з біології.

Як свідчать дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців Є. Боркача, С. Гільміярової, Т. Кристопчук, Т. Кучай, Л. Пуховської та ін. у вищих навчальних закладах різних країн, зокрема США, Великої Британії, Угорщини, Росії, Білорусі, накопичений значний позитивний досвід з екологічної освіти і виховання майбутніх учителів біології.

Так, в Угорщині підготовка вчителя біології здійснюється паралельно з іншою вчительською спеціальністю, яка може бути як основною, так і додатковою. Право викладати біологію в школі випускники угорських ВНЗ мають після навчання за магістерською програмою. Навчання майбутнього вчителя біології за бакалаврською програмою (3 р.) передбачає вивчення студентами таких дисциплін як «Екологія» (4 кредити, 1 кредит – 30 навчальних годин) та «Охорона природи й довкілля» (2 кредити), що включені до циклу дисциплін основної професійної підготовки (всього 41 кредит). До навчального плану магістерської підготовки вчителя біології (2,5 р.) до циклу дисциплін фахової підготовки з біології включено «Екофізіологію» (3 кредити) [1].

Крім того, навчальними планами підготовки педагогів в Угорщині за різними спеціальностями серед дисциплін на вибір передбачено вивчення таких як «Екологічне виховання» і «Гуманістична екологія» [3, с. 238-239].

У Великій Британії у процесі підготовки вчителів приділяється увага екологізації навчального процесу. Екологічна освіта здійснюється протягом усього періоду навчання у ВНЗ під час опанування різних дисциплін, до змісту яких обов'язково включається матеріал з екології. Крім того,

викладаються дисципліни екологічного спрямування, що дає змогу формувати у майбутніх учителів уміння і навички здійснювати екологічне виховання дітей [4; 5].

За дослідженнями Т.П. Кучай, на вивчення екологічних дисциплін майбутніми вчителями біології в університетах Великої Британії відводиться значна кількість годин. Так, студенти в Роемптонському університеті вивчають такі дисципліни екологічного спрямування: екологія, лісова екологія, фізіологія навколишнього середовища, екосистеми, захист людини (на їх вивчення відводиться 19% від загальної кількості годин, передбачених навчальним планом); у Лідському університеті – екологія, розвиток екології, наука про екологію, захист навколишнього середовища (21% від загальної кількості годин); в університеті Глазго – екологія, лісова екологія, наука про екологію, молекулярна екологія, екологія та охорона навколишнього середовища, аналіз навколишнього середовища, менеджмент навколишнього середовища (35% від загальної кількості годин) [4, с. 170-172].

До навчальних планів університетів включені також такі дисципліни, як екологія і екологічні науки (Ньюкасл), екологія, екологічна біологія (Шеффілд), екологія та глобальні зміни (Хертфортшір), екологія і наука про навколишнє середовище, екологія рослин, тропічна екологія, морська екологія та екосистеми (Ебедін) [4, с. 106]. Крім того, британські студенти беруть активну участь у заходах зі збереження довкілля. Значна увага приділяється неформальній екологічній освіті.

Основною рисою американської системи вищої освіти дослідники вважають її пластичність, мобільність, доступність для людей будь-якого віку.

В університетах США екологізація навчальних дисциплін не набула поширення. Проте існує великий вибір спецкурсів екологічного спрямування, здійснюється науково-дослідницька робота з проблем довкілля, добре розвинуті громадські екологічні рухи [2]. Можемо зробити висновки про значну увагу до неформальної екологічної освіти.

Екологічна освіта здійснюється як у процесі підготовки бакалаврів (4 роки), так і магістрів (1-2 роки). Враховуючи той факт, що в американських університетах немає постійних студентських груп та курсів, можливість вибору спецкурсів екологічного спрямування не залежить від майбутньої спеціалізації. Зокрема, в Портлендському університеті викладаються такі спецкурси, як «Стійкість в екосистемах», «Популяційна екологія», «Біологічні перетворення в природних екосистемах», «Роль водних екосистем в навколишньому середовищі», «Здоров'я і навколишнє середовище», «Екологія екосистем старих лісів», «Екологія боліт північного заходу США», «Екологічні проблеми урбанізованих територій північного заходу США». Перераховані спецкурси впроваджуються під керівництвом Центру природничо-наукової освіти для студентів різних спеціальностей (фізиків, біологів і гуманітаріїв), бо їх зміст побудований на міждисциплінарній основі. Вони дають можливість студентам після

закінчення навчання проводити екологічну освіту в школі, а також просвітницьку освіту серед населення [2, с. 136-138].

Як свідчать дослідження С. Гільміярової, в Портлендському університеті створено міжфакультетське об'єднання «Наука про навколишнє середовище і природокористування». У рамках цієї програми майбутнім педагогам викладається спецкурс «Екологічна освіта». Окрім цього студентам пропонуються такі спецкурси екологічного спрямування – «Екофемінізм», «Екологічна етика», «Соціальні та технологічні основи екологічної освіти», «Глобальна екологічна освіта», «Природа і мистецтво у позашкільній освіті», «Роль телекомунікацій в екологічній освіті» тощо [2, с. 139-141].

Отже, можемо зробити висновок про значну увагу до екологічної підготовки майбутніх учителів біології в університетах окремих країн Європи та США. Як наслідок цього з'являється різноманітність навчальних дисциплін екологічного спрямування, що включені до різних циклів підготовки, у тому числі і курсів за вибором студентів.

### Література

1. Боркач Є. Система підготовки вчителів біології в Угорщині / Євгеній Боркач, Шандор Гал // Біологія і хімія в школі. – 2011. – № 2. – С. 39-42.
2. Гильмиярова С. Г. Непрерывное экологическое образование будущих учителей в России и США : дис. доктора пед. наук : 13.00.08 / Гильмиярова Софья Григорьевна. – Уфа, 2002. – 372 с.
3. Кристопчук Т. Є. Педагогічна освіта в країнах Європейського Союзу : [монографія] ; за ред. С.О. Сисоевої / Т. Є. Кристопчук. – Рівне : Волинські обереги, 2013. – 484 с.
4. Кучай Т. П. Підготовка майбутніх учителів в університетах Великої Британії до екологічного виховання учнів : дис. доктора пед. наук : 13.00.01 / Кучай Тетяна Петрівна. – Черкаси, 2009. – 237 с.
5. Олендр Т.М. Програми підготовки студентів природничих спеціальностей, що здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра у США й Україні: порівняльний аспект / Т. М. Олендр // Науковий вісник Черкаського національного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Черкаси, 2009. – Вип. 147. – С. 32-38.